

# Syllabaire kroumen piè

Version test (corrigée)

Juin 2016<sup>2</sup>

ADLK

SIL

1

ka



a A
k K

A la ka.

la ka

ka

.....

=Kla di ka

di ka

ka

.....

=Kla la ka.

=Kla di ka.

A di ka.

2

dεwε



ε	Ε
d	D

1

dε	ka
ε	a

2

ε	a	a	ε
dε	da	ka	kε

7 =Kla di dεwε.

Ε di dεwε.

Ware di ka.

.....

=Kla la dεwε.

Ε di dεwε.

Ware la ka.

=Kla di Ware ka.

3

du



u U
-----

1

du
u

2

u	u
du	ku

3

du
ku

4

du	ku
da	ka
dε	kε

7 ɛ di ka.

ɛ kɔ ka.

ɛ kɔ du.

ɛ wɔn : 'l kɔ du.

.....

Ware kɔ ka.

=Kla di Ware ka.

ɛ di dewɛ.

Ware kɔ du.

ɛ wɔn : 'l kɔ du.

4

na



n N
-----

1

na
a

2

a	ε	υ
na	nε	nυ

3

na
nε
nυ

4

na	nε	nυ
da	dε	dυ
ka	kε	kυ

7 Ε la na.

Ε ja na.

Ε wɔn : 'l ja na.

'l di ja na.

.....

=Kla la dɛwɛ.

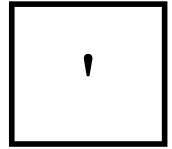
Ε ja dɛwɛ.

Ware wɔn : 'l di ja na.

A di di dɛwɛ.

5

'na



1

'na
'a
a

2

a	ε	ε	υ
'a	'ε	'ε	'υ
'na	'nε	'kε	'kυ

3

'na
'nε
'kε
'kυ

5

na	nɔ	nυ	ku
'na	'nɔ	'nυ	'ku



7 =Kla kɔ ku.

Ware 'ya ku kɔ.

ɛ da Ware.

'ɛ da Ware

.....

Ware 'ya dɛwɛ kɔ.

=Kla wɔn : 'l di 'la dɛwɛ,

'ɛ la 'na, 'ɛ ja.

ɛ wɔn : 'l ja 'na, 'ɪ ja ku.

Ware wɔn : A di di 'na.

6

**bu**



<b>b B</b>
------------

1

bu
u

2

u	ε	a
bu	bε	ba

3

bu
bε
ba

4

bu	bε	ba
ku	kε	ka
nu	nε	na

5

bu	bε	ba
'bu	'bε	'ba

7 ε bu na ni.

ε 'bu na ni.

=Kla 'bu di ni.

Ware 'bu 'ya di.

.....

=Kla la dεwe, 'ε ja ku.

ε wɔn : Ware, 'na 'bu 'be di, be di dεwe bu.

=Kla 'bu 'ya di.

Ware di dεwe bu ni.

ε wɔn : =Kla 'bu 'ya di, ε 'ya dεwe bu di.

7

**nvlö**



ö

1

nvlö
'lö
'ö

2

'ö	'ö	'ö
'lö	'dö	'kö

3

'lö
'dö
'kö

4

'lö	'dö	'kö
'la	'da	'ka
'lɔ	'dɔ	'kɔ

5

lö	nö	na
'lö	'nö	'na

6

nvlö  
Nvlö

=Kla la 'na, 'ε ja ku.

ε wɔn : Ware, 'na 'bu 'be di, be di 'na bu.

=Kla 'bu di nu.

ε ja nulö.

Ware wɔn : =Kla 'bu 'ya 'na bu di.

ε ja nulö. Nulö bu ε di di.

8

ja



j J
-----

1

ja
a

2

a	ö	u
ja	jö	ju

3

ja
jö
ju

4

ja	jö	ju
ba	bö	bu
da	dö	du

5

ja	je	ne
'ja	'je	'ne

7 Ware kɔ ja. ɛ ja nɛ ye.

=Kla kɔ ja. ɛ ja 'ya ye nɛ.

.....

Ware kɔ kɔ, 'ɛ kɔ ja.

Ware ja, ɛ kɔ, a nɛ ye.

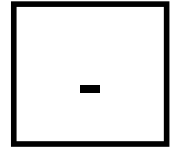
=Kla di nɛ, ɛ wɔn : Ware ja, a nɛ ye.

=Kla ja Ware ja nɛ, 'ɛ la.

Ware wɔn : =Kla la 'na ja nɛ.

9

**-ba**



1

-ba
-a
a

2

a	ε	ε	υ
-a	-ε	-ε	-υ
-ba	-bε	-dε	-dυ

3

-ba
-bε
-dε
-dυ

5

-ba	-bε	-dε	-dυ
ba	bε	dε	dυ
'ba	'bε	'dε	'dυ

6

dεwε  
Dεwε



7 =Kla 'na kɔ -ba. ɛ ba 'ö 'na -ba 'ö.  
Ware kɔ -ju bu. ɛ ba 'ö -ju bu 'ö.

.....

=Kla la dɛwɛ. Dɛwɛ, ɛ la, ɛ kɔ -ba.  
Ware wɔn : =Kla, -na dɛwɛ -ba nɛ ye.  
=Kla ba 'ö dɛwɛ -ba 'ö. ɛ di dɛwɛ -ba ni.  
Ware wɔn : =Kla la 'na ja ni, 'ɛ di dɛwɛ -ba.  
=Kla 'ya ye nɛ, ɛ dɛwɛ -ba nɛ ye.

10

**kɔ**



ɔ ɔ

1

kɔ
ɔ

2

ɔ	ɔ	ɔ	ɔ
kɔ	dɔ	jɔ	bɔ

3

kɔ
dɔ
jɔ
bɔ

4

kɔ	dɔ	jɔ	bɔ
ku	du	ju	bu
kö	dö	jö	bö

5

'kɔ	'nɔ	'nö
kɔ	nɔ	nö
-kɔ	-nɔ	-nö

6 ja

Ja

7 Ware -tɔ dɛwɛ kɔ, 'ɛ jɔ.

Ware wɔn : 'l -tɔ ja, 'kɔ ja.

=Kla wɔn : -Tɔ kɔ, -kɔ 'jɔ.

.....

=Kla la dɛwɛ. Dɛwɛ, ɛ la, ɛ kɔ nɛ ye.

ɛ wɔn : Ware, 'i la dɛwɛ. ɛ kɔ nɛ ye.

Ware -tɔ =Kla dɛwɛ kɔ nɪ, 'ɛ -tɔ ja.

ɛ wɔn : 'l -tɔ dɛwɛ kɔ, 'kɔ jɔ. Dɛwɛ kɔ, 'i ja, ɔ nɛ ye.

=Kla wɔn : -Tɔ ja, -kɔ 'ja. Ja, -ja, a nɛ ye.

11

ke

e E



1

ke
e

2

e	e	e	e
ke	de	be	ne

3

ke
de
be
ne

4

ke	de	be	ne
kö	dö	bö	nö
ku	du	bu	nu

5

'ke	'je	'ju
ke	je	ju
-ke	-je	-ju

6

'na  
'Na

7 =Kla ke kle ni.

ε ke kle ni.

.....

=Kla la -ju,

'ε ja -ju bu,

'ε da Ware, ε wɔn :

'l ja -ju bu. 'Na ke kle ni.

12

**ku**



ɪ	ɫ
---	---

1

ku
ɪ

2

ɪ	ɪ	ɪ	ɪ
ku	nu	ju	bu

3

ku
nu
ju
bu

4

ku	nu	ju	bu
ke	ne	je	be
kɛ	nɛ	jɛ	bɛ

5

'ku	'dɪ	'dɔ	'kɔ
ku	dɪ	dɔ	kɔ
-ku	-dɪ	-dɔ	-kɔ

6 ku  
Kɪ

7 =Kla la ki. l -hö ni.

Ki -hö ni.

.....

=Kla la ki, 'ε ji.

Ki ε ja, ι -hö ni.

ε wɔn : Ware, 'ji ki 'ι ja. l -hö ni.

'Jι -na ni.

Ware wɔn : =Kla, 'na ki 'ya -hö.

13

du



u U

1

du
u

2

u	u	u	u
du	ku	nu	bu

3

du
ku
nu
bu

4

du	ku	nu	bu
dɪ	kɪ	nɪ	bɪ
dɛ	kɛ	nɛ	bɛ

5

'du	'dɔ	'bɔ
du	dɔ	bɔ
-du	-dɔ	-bɔ



7 =Kla la 'ni, 'ε pvi du 'vn.

Ware -tə ku, 'ε pö v du.

.....

=Kla la 'ni, 'ε pvi du 'vn.

ε da Ware ni.

ε wən : Ware, 'ji -na du.

Ware -tə ku, 'ε pö v du.

ε wən : l nε ye, -a di di 'na dεwε.

14

'yu



y Y

1

'yu
'u

2

'u	'ʊ	'e	'a
'yu	'yʊ	'ye	'ya

3

'yu
'yʊ
'ye
'ya

4

'yu	'yʊ	'ye	'ya
'ku	'kʊ	'ke	'ka
'ju	'jʊ	'je	'ja

5

'yu	'yɪ	'yɔ
yu	yɪ	yɔ
-yu	-yɪ	-yɔ

6

'kʊ	-bɛ		'kʊ	-ba
	'kʊbɛ			'kʊba

7 'Ji -a ni 'yu 'Dawa.

'Ji 'un.

'Ji -avn.

.....

Ware 'yu 'Dawa ku ni,

ε 'bu =Kla, 'ε da Ware,

ε wɔn : Ware, 'ji -a ni 'yu 'Dawa, ε ku ni.

'Ji -avn, 'na ke kle ni. -Na na kle -we ni.

'Dawa 'be di, 'be ja ku, 'be ja dewe,

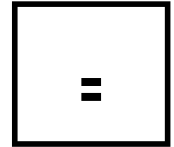
'be ja 'kuba du, -a di de di.

Ware wɔn : =Kla, ι 'ya ye ne.

'Dawa 'ya ku. 'Yu ε pö 'un.

15

=ba



1

=ba
=a
a

2

a	ı	ö	u
=a	=ı	=ö	=u
=ba	=bı	=bö	=bu

3

=ba
=bı
=bö
=bu

5

ba	da	do
-ba	-da	-do
=ba	=da	=do

6 ba la

bala

Bala

7 Bala wɔn : -A di nɔ 'na.

Bala wɔn : 'Ba 'ö =ba 'ö, -a 'mɔ nɔ 'na.

=Kla kɔ =ba.

Ware -kɔ Bala =kɔ, ɔ 'ya =ba kɔ, Bala 'ε jɪ =Kla,

ε wɔn : =Kla, -ba 'ba 'ö -na =ba 'ö, -a 'mɔ nɔ 'na.

=Kla wɔn : 'Na =ba nε ye 'dɔ.

-Kɔ Ware =kɔ, a ba la 'ö 'na =ba 'ö,

'a na la nɔ, 'a la la.

16

'le



l L

1

'le  
'e

2

'e	'ɔ	'ɛ	'u
'le	'lɔ	'lɛ	'lu

3

'le
'lɔ
'lɛ
'lu

4

'le	'lɔ	'lɛ	'lu
'ye	'yɔ	'yɛ	'yu
'ne	'nɔ	'nɛ	'nu

5

le	lɪ	dɪ
-le	-lɪ	-dɪ
=le	=lɪ	=dɪ

7 Ware di ni, ε 'mu 'Dawa 'le be.  
'Dawa, di 'lë, 'mu -na 'le be.

.....

Ware wɔn, ε 'mu 'Dawa 'le be.

ε wɔn : 'Dawa, di 'lë, 'mu -na 'le be,

'Dawa 'ε di, 'v be ε 'le.

=Kla -di, ε jɪ ε 'yu 'le ni.

ε wɔn : Ware, 'Dawa 'le -be, a 'ya ye nε.

-Ni be 'a ε 'le =di.

Bala 'bε di 'lë, ε di 'Dawa 'le be.

17

'tule



t T

1

'tule
'tu
'u

3

'tu
'tɔ
'tʊ
'tɪ

2

'u	'ɔ	'ʊ	'ɪ
'tu	'tɔ	'tʊ	'tɪ

4

'tu	'tɔ	'tʊ	'tɪ
'ju	'jɔ	'jʊ	'jɪ
'nu	'nɔ	'nʊ	'nɪ

5

'tu	'lu	'le
tu	lu	le
-tu	-lu	-le
=tu	=lu	=le

6

'tu le		'lö ö
'tule		'löö



7 'l -tɔ 'tule.

'l -tɔ 'löö 'tule.

.....

'Tɔ kɛ nɪ. =Kla di nɪ, ɛ wɔn :

'Na 'yu 'Dawa, ja 'lë 'na 'tule 'lë, 'mu dɛ di.

'Dawa wɔn : 'Tule 'ya 'ö nɔ.

=Kla wɔn : 'Dɛ -tɪ, 'tule yi 'ö nɔ ? 'l -tɔ 'löö 'tule.

'Dawa wɔn : 'l 'ya -na 'tule jɪ.

Ware 'bɛ di, ɛ di 'lë -na 'tule 'lë ja.

Ware di nɪ. =Kla wɔn :

Ware, 'ɪ -tɔ 'löö 'tule, jɛ 'lë 'mu dɛ di.

Ware ja 'tule nɪ, =Kla 'ɛ ta. ɛ di kɪ ta. ɛ wɔn :

Kɪ kɔ 'ʊn 'tʊ 'dɔ.

18

'mala



m M

1

'mala
'ma
'a

2

'a	'u	'u
'ma	'mu	'mu

3

'ma
'mu
'mu

4

'ma	'mu	'mu
'na	'nu	'nu
'ya	'yu	'yu

5

'mu	'tu	'ti
-mu	-tu	-ti
'mu-	'tu-	'ti-

6 'ma la

'mala

'Mala

7 ɛ kɔ 'mala.

ɛ kpa 'mala.

.....

'Tɔ kɛ nɪ. Bala -kɔ 'Dawa =kɔ, ʊ nɔ wö.

Bala kɔ 'mala. 'Dawa 'ya 'mala kɔ.

ɛ wɔn : Bala, ja 'lë -na 'mala 'lë, 'ma 'ji.

Bala be ɛ 'mala -ʊn, 'ɛ ja. ɛ wɔn : Ma ke.

'Dawa ba 'ö Bala 'mala 'ö.

ɛ wɔn : Bala, -na 'mala nɛ ye 'dɔ. l -tɪ, a kɔ 'ʊn 'tu.

Bala wɔn : 'l kɔ 'mala -la.

'Tɔ 'bɔ yi ö kɛ 'dɔ, 'ɪ di ö 'lë 'mala 'mu- 'lë ja,  
-ma ö 'ji.

'Ba kɔ -ʊn 'tu, -ma ö kpa.

19

# dalun

vn



1

dalun
=lvn
=vn
=v

2

=v	=u	=ε	=ɔ
=vn	=un	=εn	=ɔn
=lvn	=lun	=λεn	=lɔn

3

=lvn
=lun
=λεn
=lɔn

4

=lv	=lu	=λε	=lɔ
=lvn	=lun	=λεn	=lɔn

5

'lɔn	'lvn	'vn	'nv
lɔn	lvn	vn	nv
-lɔn	-lvn	-vn	-nv

6

da	=lvn	mu lun	'mɔ =lɔn
dalun		mulun	'mɔlɔn
			'Mɔlɔn

7 'Dε -mυ                    mu ?

'Dε -mυ =ba υn mulun ?

.....

Ware -tə dalun, 'ε -tə =ba, 'ε jt.

-Mə' ε jt, ε da =Kla, 'ε da 'Dawa,

ε wən : 'Dawa, dalun υn, -mə -ku.

=Ba υn, -ya' kə. =Kla =ba nə 'lun.

'Dawa wən : =Kla kə dalun, 'ε kə =ba.

'Mələn υn, 't 'ya =ba kə, dalun dö 't kə.

Ware wən : 'Dε -mυ =ba υn mulun ?

=Ba -nə 'ö, -a 'ba 'ö, -a' 'ne nə.

-Mə 'Dawa, -ya' kə 'kö -mυ nə 'na.

20

kë



ë

1

kë
ë

2

ë	ë	ë	'ë
kë	yë	dë	bë

3

kë
yë
dë
bë

4

kë	yë	dë	bë
ke	ye	de	be
kö	yö	dö	bö

5

'kë	'lë	'lö
kë	lë	lö
-kë	-lë	-lö

6 'mu 'mu  
'mumu

7 =Kla 'yu 'Dawa

=Kla 'yu -Hie

.....

=Kla -kɔ ε 'yu -Hie =kɔ, ʊ jɪ kɛ.

Kɛ 'mu-, ε nɔ -jʊ bu 'le.

-Jʊ bu 'le, 'mɔ ε 'lɔ nɔ 'lɛ. ɔ 'lɔ 'mɔ, 'mɔ ε 'yu nɔ.

-Hie wɔn : Kɛ ʊn, ε kɔ 'ʊn 'tʊ 'dɔ.

l -tɪ, 'ɪ di kɛ 'mu- ma, 'mʊε 'la, 'mʊε di.

=Kla wɔn : Kɛ -ma ke, ε kɔ 'yu dɔ. 'Yu 'mu-, ʊ 'ya ku.

ʊ 'dɛ kɔ bɛ ja dɛ, 'tɪ- ʊ 'mʊ dɛ di.

-Kɔ 'lɛ, 'ka ε 'yu di mu, 'ʊ di dɛ di ?

-Na 'mumu, 'kɔ yi la 'ö nɔ, -na 'dɛ 'bɛ yi la 'ö nɔ,

'ka -di la mu, -kɔ 'di la dɛ di ?

l -tɪ, ɪ 'ya ye nɛ. -Nɪ 'la 'a kɛ ʊn.

21

duε



υε
----

1

duε
du
υ

2

υ	υ	υ
du	ku	mu
duε	kuε	muε

3

duε
kuε
muε

4

du	ku	mu
de	ke	me
duε	kuε	muε

5

'duε	'dva	'bva
duε	dva	bva
-duε	-dva	-bva

6

du a	-ba lu
dva	-balu
Dva	



7 -Ju un, mu -ti ε di.

Ki un, mu -ti ε di.

.....

Bala ji dʉε. Dʉε ε ji, ε 'bʉa ni, 'ε kɔ 'yu.

Bala wɔn : 'Dε -ti dʉε un, ε mu 'lʉn, ε 'bʉa ?

'Ka 'na 'bʉ di mu, 'ε di dʉε 'mu- 'la, -a' di ε dεwε di ?

Bala 'dë Ware wɔn : 'Dε -ti -na 'bʉ 'lε dʉε 'mumu ?

'Bë ε 'ya -balʉ kɔ -ö. -A 'lë, ε dεwε dö -mu di -ti,  
mu -ti -na 'bʉ 'lε ?

Dʉa 'ba nɔ -tɔ, ι 'ya kɔ 'kö -a 'ma 'la.

Dʉε kʉε 'yu dö. l -ti, -a ni 'la 'a dʉa.

22

'di



i I

1

'di
'i

2

'i	'i	'i	'i
'di	'ti	'mi	'yi

3

'di
'ti
'mi
'yi

4

'di	'ti	'mi	'yi
'du	'tu	'mu	'yu
'dë	'të	'më	'yë

5

'di	'ni	'ji
di	ni	ji
-di	-ni	-ji

6

-ji ni	mu ε	'kö 'yu	'na a	nu len
-jini	muε	'köyu	'naa	nulen
-Jini				

7	Ware di de.	'köyu =Kla kɔ
	Ware diide.	'köyu =Kla pö

.....

=Kla pö ε 'dë -Jini 'köyu 'ya.

l -ti, 'mö dö ε mi 'lë lɪ, 'ε tɛ.

ε 'dë wɔn : =Kla, -ya' kɔ 'kö -mu 'naa de dö di.

-Kɔ 'yi Ware nɪ diide di, ɪ 'ya ye nɛ.

ε -kɔ -vɪn =kɔ, 'bë a nɪlɛn 'vɪn -ö.

=Kla ba -mo 'vɪn, 'ε mu, 'ε ba 'ö ε 'di 'ö.

ε wɔn, ε 'mu dɛwɛ 'la, ε -kɔ Ware =kɔ,

v 'mu dɛwɛ 'mu- di.

Mvɛ -mu, ε 'ya dɛwɛ jɪ, 'ε di.

ε wɔn : Ware, 'ɪ 'ya dɛwɛ la. '

Ka -a di mu, -a' di de di ?

Ware wɔn : =Kla, ɪ 'ya de da. 'l -tɔ kɪ.

'A -nɪ ti, dɛwɪ -a di. l -ti, kɪ -a di di.

23

'kla



kl

1

'kla
'ka
'a

2

'a	'e	'ɔ	'ɪ
'ka	'ke	'kɔ	'kɪ
'kla	'kle	'klɔ	'klɪ

3

'kla
'kle
'klɔ
'klɪ

4

'la	'le	'lɔ	'lɪ
'ka	'ke	'kɔ	'kɪ
'kla	'kle	'klɔ	'klɪ

5

kla	kle	klu
-kla	-kle	-klu
=kla	=kle	=klu

6 -mɔ lɔn  
-mɔlɔn

7 -A 'lë, ε kle dεwε 'le ?

ε nι kle wë dεwε 'le.

.....  
-Kla kla -Hie -tι. ε 'ya 'Dawa -tι kla.

-Mω' ε la dεwε, ε κλω 'Dawa nι, ε wων :

'Dawa, dεwε υn, -bë 'ι ja, -ι di wë dεwε 'mu- di.

ε 'κλι dö -di di. -Bë -Hie -mωλn, ε di dεwε di.

-Mω' Ware jι δε 'mu-, ε 'ya ε υn 'tu κω,

'ε κλω -Kla, ε wων : -Kla, δε -ma ke, ε 'ya ye nε.

-Hie mu -na 'yu, 'Dawa mu -na 'yu.

'Dε -tι -kla -Hie -tι, -yi 'Dawa -tι kla ?

-Kla wων : -Mω' 'ι κλω 'Dawa, bε kle dεwε 'le,

-a 'mυ mu, ε wων, ε ke kle nι -tι, ε nι kle wë 'le.

Ware wων : -A 'lë 'Dawa ke kle nι -tι, 'κλι ε di di ?

'Bë -na 'mumu, -mω' -na ke kle la,

'mω -kle la -jυ bu 'le -ö.

-A 'lë -ya la δε di ?

24

walu



w W

1

walu
wa
a

3

wa
wu
wö
wë

2

a	u	ö	ë
wa	wu	wö	wë

4

wa	wu	wö	wë
ma	mu	mö	më
ta	tu	tö	të

5

'un	'lun	'ɔn	'wɔn
un	lun	ɔn	wɔn
-un	-lun	-ɔn	-wɔn

6

'ju	'ju	-ju	-wu	=nɛ	-ɛ	=wɛ	-ɪ
'juju	'juwu	'ta		=nɛɛ		=wɛɪ	
	'juwuta						

7 'De -ti walu mu 'lun, u ne ye ?

'De -ti bale mu 'lun, e ne ye ?

.....

'Klaa 'un, -Hie ko wa 'do. E 'bu =Kla -to e un walu ya.

Walu 'mumu, -be e 'bu -to e un ya, u ne ye =nee.

-Ko 'ju, -di 'lun po, 'de -ti walu mu 'lun, u ne ye.

Walu 'mumu, mu 'Dawa ba 'o. E won, e 'mu 'ji -we.

-Mo' e -we u 'ji, e won :

-Jowuta, -na walu ne ye 'do -o.

'A -ni ti, -a 'bu =Kla, 'be mu de -to wo,

de 'mumu, e ni ne we ye.

'Klaa 'un, walu un, -be e -to -un ya, u ne ye =nee.

l -ti, 'a -ni -to, -be -di wo no, po e 'yo wo.

25

**tare**



**r R**

1

tare
re
e

2

ε	a	o	i
re	ra	ro	ri

3

re
ra
ro
ri

4

re	ra	ro	ri
le	la	lo	li

6	ti -ri	-be re	mo ro	'li =ri
	tiri	-bere	moro	'liri



=Kla kɔ 'wle. l -ti, ε mu 'lë 'mai ye,  
ε 'mu ε 'köyu tiri -tɔ.

-Mɔ' ε mi, moro 'mɔ ε ja, 'ε mu.

ε di -tɔ tari, -bεε, 'mari, 'liri -kɔ du =kɔ.

Ware klɔ ni, 'kö be -tɔ ε un dalin 'ya -wε.

'Mai ye, 'mö ε -tɔrɔ 'lë tiri -nɔ 'ö, -bë ε kɔ be -tɔ, '  
ε -mεε li, 'ε ja moro 'mɔ =di, 'ε di.

-Mɔ' Ware ji dalin, ε wɔn :

=Kla, -a 'yo, 'na dalin -tɔ, ι nε ye.

-Hie -mɔlɔn, tare dö ε ji.

ε wɔn : 'Mɔlɔn, tare dö 'ι ji. Dε 'mu-, ε 'ya 'un 'tu kɔ.

26

'pölö



p P

1

'pölö
'pö
'ö

2

'ö	'ɪ	'i	'ε
'pö	'pɪ	'pi	'pε

3

'pö
'pɪ
'pi
'pε

4

'pö	'pɪ	'pi	'pε
'bö	'bɪ	'bi	'bε
'yö	'yɪ	'yi	'yε

5

'pö	'dö	'dë
pö	dö	dë
-pö	-dö	-dë

6

'pö lö	'pa 'un	-pa ɪ	'bʊε -lε	'pʊë lë	'ma ɪ
'pölö	'paʊn	-paɪ	'bʊεlε	'pʊëlë	'maɪ

7 'dari be -pai

'Dari be -pai.

.....

=Kla la dɛwɛ, 'ɛ jɛ. ɛ wɔn : Ware, 'paʊn, pi dɛwɛ ʊn,

-a 'mʊɛ di. Ware mu 'mai ye, 'ɛ -tɔ 'ta, 'ɛ -tɔ -pai.

-Mɔ' ɛ di, 'ɛ pi 'jörün. =Kla -mɔlɔn, ɛ mu, 'ɛ da ɛ 'bʊɛɛ

'Dari, 'ʊ di. -Mɔ' ʊ di, =Kla 'ɛ be 'pʊɛlɛ -ʊn, 'ɛ jɪ. ɛ pö

dɛwɛ 'pölö dö 'mɔ, 'ɛ pö 'lɛ 'jörün 'pölö -lɔ 'mɔ, ɛ -kɔ

ɛ 'bʊɛɛ =kɔ, 'ʊ di dɛwɛ, -bɛ Ware pi, 'ʊ be 'jörün. -Mɔ'

ʊ -wɛ tɪra' -lɔn, 'mö 'Dari pʊɛ Ware ye, ɛ wɔn : Ware,

na la -ʊn. 'A -nɪ ti, 'ɪ di 'lɛ di, 'mʊ -na 'jörün bɛ.

27

**-jre**



<b>jr</b>
-----------

1

-jre
-e

2

-e	-i	-a	-u
-jre	-jri	-jra	-jru

3

-jre
-jri
-jra
-jru

4

-jre	-jri	-jra	-jru
-je	-ji	-ja	-ju

5

'jrë	'jru	'jrɛ
jrë	jru	jrɛ
-jrë	-jru	-jrɛ

6

tu -wɛ	'yu lu	'kë lë	-kö 'ö
tuwɛ	'yulu dɛ	'këlë ka	-köö'
	'yuludɛ	'këlëka	

'Klaa 'un, 'jru bla -jru ni 'käläka. Ware jre dalın.  
 =Kla -la un, ε -kə ε 'yu -Hie =kə, υ mi 'lë 'wan 'un.  
 -Mə' υ na na naa, 'jru lu ni 'də, 'ti- υ 'kli -we 'lë.  
 =Kla wən : -Hie, 'ji tuwe un. Di 'lë, -a 'mu -mə' un wö  
 nə; 'mö 'jru yi nə. -Mə' υ nə wö, -Hie jara 'yi li, 'ε ji  
 -jre. -Jre 'mu-, ε 'bua ni. ε -kə -Hie =kə, υ ture 'yi li.  
 -Mə' -Hie ji -jre 'mu- dörö, ε -ma 'un, wənlun -ti.  
 =Kla wən : -Hie, 'dεε ? 'Dε -ti -mu 'lun, -bë -ma 'un ?  
 -A 'lë 'yulude -köö' mi ? -Hie wən : Tara 'lë tuwe bu  
 'le li, -mu dε 'ji. =Kla -tara tuwe bu 'le li. ε ji -jre ni.  
 Muε -ji -jre dörö, ε -kə tuwe =kə. ε wən : 'Dε -ti -jre  
 mu 'lun, ε 'bua ! Wənlun -ti, ε -kə ε 'yu -Hie =kə,  
 'υ -mεε li, 'υ di. -Mə' Ware ju, ε wən : =Kla, 'dε -ti a  
 -mεε li, a di ? =Kla wən : 'Jru kla ni 'də. Muı -ti -a  
 -mεε li, -a -di.

28

-haɪ



h H

1

-haɪ
-ha
-a

3

-ha
-hë
-hi
-hɔ

2

-a	-ë	-i	-ɔ
-ha	-hë	-hi	-hɔ

4

-ha	-hë	-hi	-hɔ
-na	-në	-ni	-nɔ
-ma	-më	-mi	-mɔ

5

ha	han	hɛn	hɛ
-ha	-han	-hɛn	-hɛ
=ha	=han	=hɛn	=hɛ

6

win ye	=ha -tɪ -rɛ	'wle 'yee
wien	=ha-tɪrɛ	'wleye

-Kla mu -Hë wien =dı, 'ε -tə dalın -hen, 'ε -tə -hai. ε  
 wən : Ware, -be 'lə ye, Bala be 'lə ye, 'Dawa, ba di  
 'lə. 'l -tə a un dalın 'ya. -Mə Ware, -kə dalın 'huen.  
 'Dawa kə dalın dö, Bala kə dalın dö. Ba =tu dalın  
 'mu- 'yie-. 'Jru -a -hə la ke, -mə' 'i -ha la 'ö 'na te 'ö,  
 'wle 'i jı la, ε -hö la nı. Muı -nə 'ö, 'kə -tə la tırı, 'i  
 -hö la. -Mu de un, a hi nı =ha-tıre un, 'i 'ya de kə.  
 Muı -nə 'ö, 'kə -tə -hai, -mə Ware, -mu 'ö -hai 'mu- 'ö  
 -ha. 'Wleye -nə 'ö, -bë -di 'jı, muε -a di 'ö 'ba, -a' di  
 de di. Te 'wleye 'be ja 'ö 'le de wë, 'kə -he 'ö =dı, 'tı-  
 'mu de 'jı, 'mu dalın =lı -tə.

29

c C

ca



1

ca
a

3

ca
ce
ci
cu

2

a	e	ɪ	u
ca	ce	ci	cu

4

ca	ce	ci	cu
ha	he	hi	hu
wa	we	wi	wu

5

'ce	'ci	'cε
ce	ci	cε
-ce	-ci	-cε

6	'di i		'cε -ε
	'dii yu		'cεε wë
	'diiyu		'cεεwë



=Kla mu 'lë -ce 'un. E mu 'ci 'du wə. -Ce 'un, 'mö e mala 'lë ca, 'e ja. Ca e ja, a ne ye. E da Bala, e wən : Bala, -mə -kə ca un. Ca Bala ma ke, a kə e un 'tu. l -ti, e 'ce ni. -Mə' 'Dawa ji de 'mu-, ca 'lə ni. E wən : Bala dö ca -ja. De 'mu-, e 'le 'un 'kla 'un. l -ti, -kə 'yi 'lë 'na 'mumu 'na ca 'lë ja, 'i di Bala ca 'la. =Kla wən : 'Dawa, de 'lən -kə -ti, ca mi 'lun, a 'le -un ? -Mə' 'i mu 'lë -ce 'un, 'bë ca dö 'i ji, ma 'i ma -ö. Bala mu -na 'diiyu 'cɛwë. Muɪ -ti, 'kə ja e un ye -ö. -Ni 'la 'a Bala ca. 'Kə ma ca -la, 'ma -un ye ja. 'Paun nə 'lun.

30

bre



br

1

bre
be
e

3

bre
brɛ
brɔ
brʊ

2

e	ɛ	ɔ	ʊ
be	bɛ	bɔ	bʊ
bre	brɛ	brɔ	brʊ

4

bre	brɛ	brɔ	brʊ
mre	mɾɛ	mɾɔ	mɾʊ
cre	cɾɛ	cɾɔ	cɾʊ

5

'bru	'hru	'jru
bru	hru	jru
-bru	-hru	-jru

6

=hö	-ö	'crɛ	ɛn
=höö		'crɛɛn	
=Höö !			

'Jrv -a -hə ke, =Kla kə la balɛ. Balɛ ɛ kə la, ɛ 'ya la  
ku, -jre 'ɛ lɛ la, 'ɛ mre la. -Mə' -jre mra la =Kla balɛ,  
ɪ 'ya la =Kla 'tʊ kə. Muɪ -nə 'ö, 'jrv ʊn, -ʊ -kə 'mə  
-a nə, 'ɛ -tə bre. Bre 'mu-, ɛ ku nɪ -tɛɛ.

'Dawa wən : Bre -nə 'ö, 'na 'bʊ -tə, ɛ kə 'brɪ 'dɔ. ʊ hrə  
-a -ʊn dɛ 'crɛɛn 'mə. Dɛ 'mu-, ʊ hrə -a -ʊn, muɛ -pö,  
'brɪ 'bɪ -hölö -tə, 'bru 'lɛ yuwi nɪ. l -tɪ, 'bru di bre  
'mu- 'la, -kə -ta 'ʊn 'brɪ kə 'bru.

=Kla wən : =Höö !

'Dawa, -tə 'wöö 'mə 'bru la la la bre 'lë ?

31

blɔ



bl

1

blɔ
bɔ
ɔ

2

ɔ	ɛ	ʊ	u
bɔ	bɛ	bʊ	bu
blɔ	blɛ	blʊ	blu

3

blɔ
blɛ
blʊ
blu

4

blɔ	blɛ	blʊ	blu
hlɔ	hlɛ	hlʊ	hlu
plɔ	plɛ	plʊ	plu

5

'hle	'wle	'wlɪ
hle	wle	wlɪ
-hle	-wle	-wlɪ

6

'bu lu		'ci blɔ
'bulu		'ciblɔ

'Jrv un -bë -kɔ 'mɔ -a -nɔ, Ware du 'ci. ɛ 'ci ku ni, 'ti-  
 ɪ -hö ni. Muɪ -nɔ 'ö, ɛ -kɔ Kla =kɔ, 'u mu 'ci 'mu- 'blu  
 wɔ. ɛ wɔn, ɛ 'muɪ 'ö -ha. -Hie -mɔlɔn, ɛ pa me 'un. ɪ  
 -ti, ɛ -hle ni. -Mɔ' u -we 'ci 'bulu, u wli -turv ke wö,  
 'ti- -Hie 'ɛ di. Ware mu, 'ɛ -tɔ ble, 'ɛ pö 'ci ble 'mɔ li.  
 ɛ wɔn : -Hie, di 'lë, -mu blɔ dö 'lë kle, -a 'mu mu.  
 -Hie wɔn, ɛ -plu kle ni. ɪ -ti, ɛ 'ya 'lë -we, ɛ 'mu blɔ  
 'le kle. Ware kle blɔ dö 'le, 'ɛ mu 'mai ye, 'u -tɔ 'ciblo  
 'muu. -Mɔ' ɛ -mɛɛ li, ɛ di, ɛ wɔn : -Hie, 'ji blɔ dö  
 'wle. -A ta, -ba' kle ble ta 'le, -ba' mu 'lë 'mai ye, 'wle  
 -a di 'ji, ɛ di -hö. -A we 'lë -ba -tɔ -a tiri ni. -Mɔ' -Hie  
 win de 'mu-, 'këlëka, 'ɛ -hɛɛ ɛ 'dë 'un, 'u ja ble 'mai  
 ye. 'Cible 'mu-, ɛ -we 'lë 'dawv =tu 'ö dö. -Mɔ' u -he 'ö,  
 Ware 'ɛ -tɔ -Hie yenɛwalɪ ya.

32

-gayan



g G

1

-gayan
-ga
-a

2

-a	-ö	-u	-ε
-ga	-gö	-gu	-gε

3

-ga
-gö
-gu
-gε

4

-ga	-gö	-gu	-gε
-pa	-pö	-pu	-pε
-ba	-bö	-bu	-bε

5

-ga	-ge	-gle
=ga	=ge	=gle

6

-ga yan	pi 'ri	pa wen
-gayan	piri	pawen
	Piri	

Ware mu 'lë ε -ce 'un. Ε -ce piri -ga ni 'dɔ. l -ti, ε  
wɔn, ε 'mυi -ce. Piri, mυi ε -ce' -lɔn. 'Bë piri 'mu-, ι  
ku ni, 'ti- ι -hö ni a. l -ti, ι 'mɔ, -wε 'lë -bö -jε 'lë hrë  
wö ni, -wε 'lë -bö -jε 'lë -gayan wö ni, -wε 'lë -bö jε  
'lë 'a -ni dε wö ni. Ε -ce piri -ce -ce. -Mɔ' ε 'klɪ -wε  
'lë, ε mu, 'ε nɔ pawen =hɔn wö. -Bë hɪa -un dε,  
-gayan dö pa pawen =hɔn. Ware 'ya jɪ, 'ε pa dalun ke  
wö, 'ε nɔ wö. 'Paun, ba 'klɔɔ 'un, dε, -be -di 'le -un  
mu.

33

'nye



Ny Ny

1

'nye
'e

3

'nye
'nyε
'nyɿ
'nyi

2

'e	'ε	'ɿ	'i
'nye	'nyε	'nyɿ	'nyi

4

'nye	'nyε	'nyɿ	'nyi
'me	'mε	'mɿ	'mi
'ye	'yε	'yɿ	'yi

5

'nyʊ	'nyrʊ	'nyra	'nyrɔ
nyʊ	nyrʊ	nyra	nyrɔ
-nyʊ	-nyrʊ	-nyra	-nyrɔ

6

nyɿ yʊ	nyrʊ 'wa	'tiri nyrʊwa
nyɿyʊ	nyrʊwa	'tirinyrʊwa



7 ɛ nɔ ye.

ɛ nyri ye.

.....

=Kla mu ö 'lë -ce 'un, 'ɛ mu ö -ce -ce wɔ. -Mɔ' 'tɔ kɛ, ɛ  
-mɛrɛ lɪ, 'ɛ di, 'ɛ pa 'kiyɔn. Muɛ -pa 'kiyɔn dörö, ɛ 'ya  
wö nɔ, 'ɛ hri 'ö, 'ɛ mu nɔ 'na wɔ. ɛ na nɔ na naa, 'klu  
'ɪ -wɛ 'lë. Nɔ 'lɔ ni' -lɔn, 'ɛ di, 'ɛ pa 'kiyɔn, 'ɛ pɛ -turu  
ke wö. -Turu ke ɛ pɛ wö, 'ɛ da ɛ nyruwa Ware, 'ɛ klɔ,  
ɛ wɔn : Ware, -nyɪ 'un 'nye, 'mu 'na. 'Mö Ware nyra  
'ö wö, 'ɛ tɔrɔ 'yi 'un lɪ. l ma ɛ -ga 'un lɪ. ɛ 'kwɛɛ ɛ  
nyɪyɪ ni' -lɔn, ɛ wɔn : =Kla, -a 'lë nɔ -bë -mu 'lun, -bë  
-na, -na =gö 'yi -wë 'lë 'hiri ? -Na nɔ'nadɛ -ma ke, ɛ  
nyri ye 'dɔ -ö. 'Jɪ -na 'buru; 'bu -hɔ 'lë -ce 'un, ɪ pɪɛ  
'kiyɔn, 'ɪ nɛ wö, ɪ -kɔ ɪ nyruwi =kɔ, 'ɪ pɪɛ törö, 'ɪ  
'cɛ 'nyɪ. -Bë -mɔlɔn, -na nyruwa -tɪ ni 'nɪna wë -un  
plɔ 'un wö. -Nyru 'bɔ pa, -nɛ nɔ. 'Tɔ 'bɔ kɛ, -nɛ nɔ. Dɛ  
'mu-, ɛ nyri ye 'dɔ. 'Mɔ un, -bë =jɪ, 'tirinyruwa 'ɪ pö  
'un. l -tɪ ö, ma 'nye ke, -mu 'na -ö.

34

'ccs

s S



1

'ccs
'cs
'c

2

'c	't	'a	'ε
'cs	'st	'sa	'sε

3

'sɔ
'st
'sa
'sε

4

'sɔ	'st	'sa	'sε
'tɔ	'tt	'ta	'tε
'cɔ	'ct	'ca	'cε

5

su	si	hi
-su	-si	-hi
=su	=si	=hi

6 -hië rë | -da -la pa -a  
 -hiërë | -dalapaa

7 Yuwo, -ε puë 'sɔɔ, 'sɔɔpöyuwo nɔ 'lun.

Yuwo, -ε na 'sɔ, 'sɔnayuwɔ nɔ 'lun.

.....

'Klaa 'un -nyrɔɔ mu 'sɛɛ. Yuwi 'sɛ nɔ 'sɔ 'un. 'Sɛɛɔ  
'talan tu =pawɔ bere -siyo -ga 'un wö.

Tu 'mu-, mu- 'Sari, -ε -pö 'sɔɔpöyuwo 'un, ε di 'ö -ha  
wɔ. 'Sari ja 'sɔɔ -dalapaa. ε mu de mu mu mu, 'sɔɔ  
'muu, ɔ nyre 'yiɛ-. Muɔ -ti, 'ε -mɛɛ li.

-Mɔ' ε -mɛɛ li, ε mu, 'sɔnayuwɔ da yuwi 'sɛ -nɔ 'sɔ  
'un ni, 'kö bu ja 'lë -tvalɔn 'lë, bu di -siyo -ga 'un, ɔ  
'mu 'ö tuwɛ -nɔ 'ö -ha. -Tɔyuwi ji =sɛ ji ji, 'ɔ sa.

'Sari, -ε -mu ö, ε -mɛɛ li, 'ε di. ε 'mu di, ε ja 'sɔɔ -ɔ.

ε wɔn : A 'sɛ, ba be 'un ke, -a 'mu 'ö tuwɛ un 'ö -ha.

Muɔ- ɔ -hiërë, 'ɔ -ha 'ö tuwɛ 'ö.

35

-gbe



gb Gb

1

-gbe
-e

2

-e	-i	-ɔ	-ɛ
-gbe	-gbi	-gbɔ	-gbɛ

3

-gbe
-gbi
-gbɔ
-gbɛ

4

-gbe	-gbi	-gbɔ	-gbɛ
-ge	-gi	-gɔ	-gɛ
-se	-si	-sɔ	-sɛ

5

-gbe	-gba	-gbla
=gbe	=gba	=gbla

6

-ma wen	gbi -in	-gbe re	-tɔ yuwi	=hɔ -wu
-mawen	gbiin	-gbere	-tɔyuwi	=hɔwu
				=Hɔwu

'Daru kɔ -gbe. ɛ -gbe 'mu-, -tɔyuwi 'sɛ piɛ ni. 'Bɛ -ma,  
-di 'lun pö -mawɛn. ɛ dö, ɛ mi 'lë 'wan 'un, 'ɛ 'lɛ  
-gbiin ta, -hɛn, 'ɛ -gbere gbiin 'mu-, 'ɛ jɪ 'sɔ 'un.  
=Hɔwɔ -a -hɔ la ke, 'Daru -gbe -tɪ, -gɛ 'ɛ ta la -gbɔ ke,  
'ɛ be la 'nye 'un. 'Bɛ yë 'lë di, -tɔyuwi 'sɛ kɛ 'ö ɔ =gbi  
'ö lɪ. =Kla da 'ɛ 'bɛɛɛ 'Daru, ɛ wɔn : 'Daru, -na -gbe  
un, 'paun, nɔlɛn 'ya. -Kɔ 'yɛ wö nɔa, 'ɪ 'ya 'lë -wɛ,  
'mu -na 'kiyɔn pa. -Na -gbe un, ɛ 'lɛ 'un wɔnlun 'un. ɛ  
-wɛ 'lë, bɛ 'la yuwo -lɔ 'yu dɛ 'un ni.

36

=gbo



o O

1

=gbo
=o

2

=o	=o	=o
=gbo	=jo	=ho

3

=gbo
=jo
=ho

4

=gbo	=jo	=ho
=gbö	=jö	=hö
=gbu	=ju	=hu

5

gbo	gbɔ	nyɔ	nyrɔ
-gbo	-gbɔ	-nyɔ	-nyrɔ
=gbo	=gbɔ	=nyɔ	=nyrɔ

6

-bɔ	lu		'tö	wö
-bɔlu			'töwö	

7 'Yu we ni.

'Yu we =hien.

.....

=Kla 'yo 'Dawa, Bala -kɔ -Hie =kɔ, ʋ 'ya 'lë -ce 'ʋn mu.  
ʋ 'bu -kɔ ʋ 'dë =kɔ, mu -mu. ʋ -mɔɔn, ʋ wɔn, ʋ 'klɪ  
-wɛ 'lë. Muɪ -tɪ ʋ yi mu. ʋ 'dë Ware wɔn : Ba nɔ  
'kiyɔn wö -ö. A ni 'hri 'a -ö. Mu -nɔ 'kiyɔn wö nɔ nɔ  
nɔ, ʋ wɔn, ʋ sa ni, 'kiyɔn wönɔ-tɪ. -Hië wɔn : Ba di  
'lë, -a -kɔ -a 'buru =kɔ, -a 'mu 'mre. -Mɔ' ʋ hri 'ö, ʋ 'ya  
'ö =gbo 'ö ka, -gbe 'ɛ di, 'ɛ pa kiyɔn, 'ɛ di dɛwɛ 'sɛ, -bë  
-pɛ 'töwö 'le wö. -Mɔ' Ware -kɔ ɛ nyɪyɪ ʋ =Kla =kɔ, ʋ  
-mɛɛ lɪ, ʋ ja 'sɔ 'ʋn, Ware -pa 'kiyɔn dörö, ɛ 'yo -tua  
wuwe wö. ɛ wɔn : 'Dɛ -kɔ =hien a we ? -Hie wɔn :  
Dɛ -a -hiërë, ɛ nyri ye. -Mɔ' a mu 'lë -ce 'ʋn, -a -mu  
'mre wɔ, -a 'ya 'ö =gbo wö ka, -gbe 'ɛ pa kiyɔn, 'ɛ di  
dɛwɛ 'sɛ, -bë a hië ö 'töwö 'le wö. =Kla wɔn : l 'ya dɛ  
da. Ba pö 'ö -hrɔ wö. 'Bë 'yo a pö 'ʋn -ö. 'A -ni ti, 'ba  
wɔn, a 'mu 'ö 'hri, ba ka 'ö =gbo wö.

37

**buo**



**uo io ie**

1

buo
uo
u

2

u	o	e
bu	bo	be
buo	bio	bie

3

buo
bio
bie

4

buo	bio	bie
puo	pio	pie
kuo	kio	kie

5

'buo	'bio	'pie
buo	bio	pie
-buo	-bio	-pie

6

'ti e	'bio ro	=hon -lun
'tie	'bioro	=honlun



=Kla 'sɔ nɔ 'tie wien. ɛ 'köyu 'ya 'lë 'tie -ʊn klɔ. -Mɔ'  
'tie nɔ 'ta, ɪ -tɪ, ɛ wɔn, ɛ nɪ -tɔ wë 'ta. ɛ mu, 'ɛ -tɔ  
buo, 'ɛ jɔ. -Mɔ' ɛ mi ö buo -tɔ wɔ, ɛ 'ya Ware klɔ.  
Mʊɛ -mɛɛ lɪ dörö, Ware 'bioro nɪ, ɛ wɔn : =Kla, 'dɛ  
-mʊ buo 'ʊn mulun =dɪ ? -A 'lë nɔ 'nɪna 'yaa- di -ʊn  
sa ?

=Kla wɔn : 'Na nyɾɔwa ö, ɛ 'ya nɔ -tɪ 'ʊn pö, 'ɪ yi buo  
ʊn -tɔ. 'l wɔn, 'mʊ 'tie 'pi.

Ware wɔn : -Mʊ 'tie 'pi ! 'Dɛ -mʊ 'tie 'ʊn mulun ?

'Tie, -ɛ -mu 'lʊn, -ɛ -nɔ 'ta, 'dɛ -mʊɛ 'ʊn mulun, 'na  
nyɾɔɾ =Kla ?

=Kla wɔn : =Ha-tɪɛ ʊn, -na 'muu wɔn, 'tie nɔ 'ta. 'Dɛ  
-tɪ, -kɔ 'wɔn, -mʊ =honlun pi, -bë -mi 'lë 'maɪ ye,  
-tʊɛɛ 'lë 'wöö 'mɔ 'ta ? -Ba' pi 'tie, 'bɛ nɔ buo 'mɔ, -ya

38

**-ηυwon**



η η

1

-ηυwon
-ηυ
-υ

2

-υ	-α	-ε
-ηυ	-ηα	-ηε

3

-ηυ
-ηα
-ηε

4

-ηυ	-ηα	-ηε
-nu	-na	-ne
-gu	-ga	-ge

5

-ηα	-gba	-gbi
=ηα	=gba	=gbi

6

-ηυ won		-ηυ win		-ηε
-ηυwon		-ηυwin		-ηε

'Dari nuε -ηuwin 'un -tεε. 'A -ni -nyrɔlɔ, ε kɔ be di  
-ηuwon. Ε du -ηuwin. Muι =hɔn ε -gbe 'pe wö, yuwo  
=lëlä 'yι 'jre -ti.

-Mɔ' ε 'buεε =Kla klɔ, 'kö be nua ε -gbe wö, 'Dari 'ya  
-hiërë. -Nyrɔli 'hɔn bi -hi, -gbe 'mu-, ε ne yuwo -lɔ  
'yu. 'Dari -ha 'wle, 'ε pia 'yu 'mu-.

l -ti, de un' -lɔn, ε mu 'lë 'wan 'un, 'ε be -ηε. -ηε, muε  
ε ba 'ö, 'ε nɔlan ε -gbe 'ya. Ε wɔn : =ηa -a, -kɔ 'ne -a  
yuwo =lëlä 'yu, -ηε 'ι di 'ö 'ba, 'mu -un be. De -hiërë,  
ε 'ya ye ne. 'l wɔn, yuwo 'be di -ηuwon 'jre wɔ, yuwo  
'mu-, muε -bö -ne. 'l 'ya 'wεεn, -bö -ne yuwi 'sε.

39

# kpara



kp Kp

1

kpara
kpa
a

2

a	o	ɔ	ɛ
kpa	kpo	kpɔ	kpɛ

3

kpa
kpo
kpɔ
kpɛ

4

kpa	kpo	kpɔ	kpɛ
kla	klo	klɔ	kle
pla	plo	plɔ	ple

5

'kpa	'kpo	'kpɪ	'kplɪ
kpa	kpo	kpɪ	kplɪ
-kpa	-kpo	-kpɪ	-kplɪ

6

kpa 'ra	kpa 'rɪ	'kpa rɪ	'brɪ yuwo	'brɪ kwɪ
kpara	kparɪ	'kparɪ	'brɪyɪwo	'brɪkwɪ

'Daru kɔ 'yu, ε 'nyrɔɔ 'Kpari. ε kɔ 'diiyu -wε. ε 'diiyu  
'mu-, ε nɔ 'lë =Hë wien. 'Kuwi -kuan ε mi. l -ti,  
-tɔyuwi 'sε -nɔ ε 'kiyɔn, 'kuwi dε v mi. Kpari v nε ke  
wö, 'v tere 'tule ke. 'Kpari nɔ 'lë =Hë wien -wε. ε nɔ  
'lë ε 'bu 'diiyu 'muu -mɔ' un. =Hë wien, 'mö ε kulu 'lë.  
ε ni di wë 'sɔ 'un lɪ.

'Kpari, mve -hɔ =Hë wien, -ε -di' -lɔn, 'Daru wɔn :  
'Kpari, di 'lë, -a 'mu 'lë 'na 'buεε =Kla 'kiyɔn mu, ε  
'mu -un 'jɪ, 'Daru 'ε kpa 'lë ε 'yu 'Kpari ε 'buεε =Kla  
'kiyɔn. -Mɔ' =Kla jo dörö, hein lɔ ni. ε wɔn : -A 'yo  
'na 'yu. 'Dε -ti -mu 'lun, -bë -ku. 'Ba 'ö 'wloso 'ö, -mu  
wö nɔ. 'Kpari wɔn : 'Mɔlɔn, kpara 'ɪ nε ke wö, 'ɪ 'ya  
dε v dεε 'wloso hi. -Mɔ' 'ɪ nɔ 'lë, =wëi -a mi 'lë 'kpa  
'un, -a kpe kpari. =Kla wɔn : 'l pö =nyaun ni. 'Daru, dε  
a mi, ε 'ya ye nε a ! -Na 'yu, -ε pö -a 'brɪyuwo 'un, ε  
kɔ bε hi -a 'brɪkplɪ. 'Bɪ yi 'lun nɔ, -yaa' -di 'ö=turu kɔ.

40

'flɔɔ



f F

1

'flɔɔ
'flɔ
'fɔ
'ɔ

2

'ɔ	'u	'a	'ia
'fɔ	'fu	'fa	'fia

3

'fɔ
'fu
'fa
'fia

4

'fɔ	'fu	'fa	'fia
'lɔ	'lu	'la	'lia
'pɔ	'pu	'pa	'pia

5

'fo	'fɔ	'flɔ	'flɪ
fo	fɔ	flɔ	flɪ
-fo	-fɔ	-flɔ	-flɪ

6

'flɔ ɔ	-fa 'ri	'fo ru	-hö
'flɔɔ	-fari kʋɛ	'foru	-hʋhö tu
	-Farikʋɛ		-hʋhötu

'Dawa mu 'lë 'foru 'ʊn. ɛ mu 'ö 'flɔɔ 'ö -ha wɔ. 'Klaa  
'ʊn, -Farikue -mu 'löö 'fta wɔ, ʊ di di. 'Dawa 'ya hi,  
'kö -tɔyuwi bu di ö 'lë 'foru 'ʊn -hölö. l -ti, 'flɔɔ ɛ ja  
'ö -ha wɔ, ɔ 'ya -hö. l -ti, ɔ -we ni. 'Dawa wɔn :  
-Farikue 'yi -wë di, -bë 'flɔɔ 'ɪ ja ö, ɔ -we ni. 'Kɔ hi ö,  
'ɪ di ja ö 'flɔɔ -huhötu, 'mu ö 'wle 'ji.

41

'ηmi



ηm ηm
-------

1

'ηmi
'i

2

'i	'e	'o
'ηmi	'ηme	'ηmo

3

'ηmi
'ηme
'ηmo

4

'ηmi	'ηme	'ηmo
'mi	'me	'mo
'nyi	'nye	'nyo

5

'ηma	'nya	'nyra	-nyrɔ
ηma	nya	nyra	nyrɔ
-ηma	-nya	-nyra	-nyrɔ

6

-dɛtɛ	-yaa	-yu su	'ta =ra	=haa -nyrɔlu
-dɛtɛ-yaa		-yusu	'tara	=haa-nyrɔlu
		-Yusu	'Tara	



'Töö 'tö 'löö mu 'löö =haa-nyrɔlv. 'Sɔ 'vn nyrɔlv 'sɛ pi  
'löö diitɪrɪ. -Hie -kɔ ɛ 'buru =kɔ, v ta 'löö ta ta, 'v sa  
'löö. -Hie -lv vn, ɛ =gö hiri 'löö 'lë 'dɔ. -Kɔ 'joo, -di  
'lvn pö, nyruwa =mi -gbla wɔ. -Yusu la, 'tɔ 'yi 'löö wë  
kɛ, 'ɛ be 'löö ŋme 'vn. 'Tara hëlë wö, ɛ 'ŋmi -ha ɛ vn  
'ku 'vn -ha -ha, -nyrɔ 'v pa. -Mɔ' -nyrɔ pa' -lvn, ɛ 'bu  
=Kla, 'ɛ kpɔ 'lë -dɛtɛ-yaa 'vn. -Dɛtɛ wɔn : -Hie, 'dɛ -lɛ'  
-vn ? -Hie wɔn : 'Na 'ŋmi hɪvë 'ya. 'l 'ya ŋme 'klaa  
'vn. 'l ta 'löö 'dɔ. -Dɛtɛ wɔn : -Bö -ta, -bö -hi -vn  
diitɪrɪ 'le, ɪ 'ya ye nɛ. -Kɔ 'mi 'lvn 'kplɔwɔ, -na 'ŋmi nɪ  
di wë -vn wɔn. Ma 'crɛɛn vn ke. -Tɔ =hɪvɪ vn, -bë -kɔ  
'nyrɔ 'ɪ crɛ, -mɪvɪ 'na. -Na 'ŋmi di -wɛ.

42

hr.n

# -hren



1

-hren
-hen
-en

2

-en	-in	-un
-hen	-hin	-hun
-hren	-hrin	-hrun

3

-hren
-hrin
-hrun

4

-hren	-hrin	-hrun
-hen	-hin	-hun
-wen	-win	-wun

5

hren	hrë	hrı
-hren	-hrë	-hrı

6 -hren 'kɔsɔ

-hrenkɔsɔ

7    ε -tɔ -hrin. ɫ puë -die.

-Hrin ε -tɔ, ɫ puë -die.

.....

'Klaa 'ʊn, =Kla 'ya dɛwɛ la. ɫ -tɪ, Ware mu 'lë 'foru  
'ʊn, 'ɛ mu -hrin ɫ -mɛ wɔ. -Farikʊɛ -mu 'löö 'fia wɔ,  
ʊ di nɪ. ʊ ja -hrin. -Bë -hrin 'muu, 'ɪ 'ya -hö. Ware  
wɔn : 'Paʊn ba -nyɪ 'ʊn -hren dö, 'mʊɛ -tɔ, 'ɪ -kɔ 'na  
'dʊwɛ =kɔ, -a 'mʊ dɛ di. ʊ -nyɪ ɛ ʊn -hren dö, ʊ  
wɔn : ɛ dö ʊn, ɛ puë -puiin -wɫɪ 'hʊɛn. Ware wɔn :  
'Dɛ -tɪ -hren dö mi 'lʊn, ɛ puë -die ? -A 'lë hrɪn a  
'mre ? ʊ wɔn : -A nɪ 'mre wë hrɪn -ö. -Hrin 'bɪ yi  
-hö, 'mö ɪ mi, 'ɪ puë -die. Ware wɔn : 'Paʊn, ba 'jɪ  
=sʊɛ, ba 'bɛ 'li ye. -Farikʊɛ wɔn : ɫ 'ya dɛ da, ja 'lë  
-puiin -wɫʊ =tu ö -pu 'lë, -mʊɛ kpa. Ware wɔn nɪ, 'ɛ  
-tɔ -hren, 'ɛ mu, 'ɛ pi diidɛ. -Mɔ' ɛ -ha 'ö diidɛ 'tɔ,  
=Kla -tara =honlun -hëlë ɫ, ɛ wɔn : Ware, -a 'lë  
-hrenkɔsɔ dö 'ɪ di di ? Ware wɔn : 'Klaa 'ʊn, -hrin 'ya  
'lë 'tie wien nɔ. ɫ -tɪ, ɫ puë -die 'dɔ. =ŋa -a, -kɔ 'la -a  
dɛwɛ, -a di -a dɛ di -tɛɛ.

43

kwla



kw Kw

1

kwla
a

2

a	e	ε
kwla	kwle	kwleε

3

kwla
kwle
kwleε

4

kwla	kwle	kwleε
kla	kle	kleε
wla	wle	wleε

5

'kwle	'kwleε	'kwleεε
kwle	kwleε	kwleεε
-kwle	-kwleε	-kwleεε

6

'nyi -li	-hɯn 'wun
'nyili	-hɯnwun

-Hɔwɔ ʊn, -a -nɔ 'mɔ, -hrin kla 'ya. -Farikʊɛ 'bu -hɔ  
 'fia wɔ, ʊ nɪ ja wɛ -hrin -huhötu. l -tɪ, -hrin puë -die.  
 -Ha-tʊɛ ʊn, 'Dart 'ya 'wleye kɔ, ɛ 'mʊ -hrin -tɔ. Muɪ  
 -nɔ 'ö, 'ɛ mu 'lë 'klɔɔ 'ʊn, 'ɛ -gba cro. ɛ wɔn : 'Na cro  
 'ɪ -gba, 'na ye 'ba nɔ -a 'ö, =ɲa -a 'kɔ di -a, 'ɪ di jɛ -a 'ö  
 kwɛ -ga 'ʊn wö. -Nyrɔ -pa' -lɔn, nyola -hɪwɪwɪn,  
 'Dart -tuo, 'ɛ -hɔ -wlu, 'ɛ mu ɛ cro -mɛ wɔ. Cro ɛ mu  
 'jɪ wɔ, cro 'ya kwɛ ma. ɔ ma kwla -dalapaa. Kwla  
 'muu, a nɔ 'klɔ, 'ɛ ja 'ö -ga 'ʊn wö, 'ɛ -ha 'ö -ga 'ʊn, 'ɛ  
 ja 'sɔ 'ʊn. Muɛ -ja 'sɔ 'ʊn dörö, ɛ 'bʊɛɛ =Kla jo nɪ. l  
 ma ɛ -ga 'ʊn lɪ, 'dɛ -tɪ kwla 'bʊɛ 'lʊn. ɛ wɔn : 'Dart,  
 -nɔ 'ö nɪ ? 'Dɛ -tɪ kwla 'bʊɛ 'lʊn ? A nɔ 'kwɛ 'ʊn  
 -lë' ? 'Dart wɔn : -Jɪ la kwla, 'a nɔ la 'kwɛ 'ʊn. Kwla

44

-gbâ

â



1

-gbâ
-â

2

-â	-â	-â
-gbâ	-gâ	-jiâ

3

-gbâ
-gâ
-jiâ

4

-gbâ	-gâ	-jiâ
-gba	-ga	-ja
-gbe	-ge	-je

5

'sâ	'wâ	'bâ	'brâ
sâ	wâ	bâ	brâ
-sâ	-wâ	-bâ	-brâ

6

si	â	-wε	le
siâ		-wεle	

7 A kɔ wle dö.

-A kɔ wlâ 'huen.

.....

Ware du 'kuba. ɛ -ce 'un, -gbâ =lələ di 'a -nɪ ti, 'a di ɛ  
'kuba. Muɪ -nɔ 'ö, 'ɛ klɔ ɛ nyɪyɪ =Kla, 'kö be =gba cro,  
ɛ 'ma 'la. =Kla wɔn : -A 'lə 'kuba dö -tɪ, 'ɪ di -gbâ 'la ?  
'Kɔ la -gbâ 'mu-, 'dɛ -a sa 'un mulun. 'Mɔlɔn un, 'nɪ  
siâ wë. 'A -nɪ ti, wlâ di -na tɪɪ. Wlâ 'mu-, -nɪ 'la wë.  
-Ba' kɔ -ba 'la dɛwɪ 'sɛ, -bë nyri tɪɪ 'yɪɛ-, -a 'lə dɛwɛ  
di 'klɔ nɔ ? ɪ -tɪ ö, gbâ 'ba di -na 'kuba ö, ɪ 'ya dɛ da.  
A 'ya 'lə -wɛ ba di 'kuba 'sɛ 'un -wɛɛ. 'Kuba di 'ö nɔ  
'kplɔwɔ.

**45** Nyruwa =lälë tiri 'lë 'sɔ -lɔ 'mɔ. ɛ -kɔ ɛ nytyu =kɔ, u blö =gbi. l -ti, ɛ -mɛɛ lɪ, 'ɛ di ɛ 'bu 'hvi. ɛ 'bu puë ɛ un =tɔ 'un.

l nɛ ye. -Mɔ 'i 'kwɛɛ. Pö 'lë nuɪ 'lë. Törö 'i klɛ, mɔ -pö 'tiri tö-rö 'un. Nyruwa 'tiri, a mu 'jree. Nyruwa nɪ ka wë 'hven, ɛ ka wë ta, ɛ nɪ 'ti wë. l -ti, 'tiri -lɔ un, a kla 'un. -A 'brɪ, -a wɔn, 'tirinyruwa, ɛ -së 'ta, ɛ -së wë -paɪ. Nyruwa, -a nɪ 'bulun wɔn, nyruwa, -bë -ɛ nɔ 'kiyɔn, ɛ kuɛ 'ö =wɔn 'ö, -bë -bio. Tërë 'sɛ, -bë -ja la, tërë 'mu-, ɛ -wɛ 'lë nɪ.

-Kɔ -na nytyu =kɔ, maun, =mi, win 'wɪnlɪn'wɪnlɪn, muɪ -di a -hɪrɪ nɔ, =haa-tɪ 'i di a -hɪrɪ pa. Win 'wɪnlɪn'wɪnlɪn 'bɪ yi a -hɪrɪ nɔ, =haa-tɪ di wë a -hɪrɪ pa. 'Yo -kɔ a un =kɔ -nɔ 'kiyɔn, win 'wɪnlɪn'wɪnlɪn 'bɪ yi a -hɪrɪ nɔ, 'yo nɪ di wë a win 'wɪn. A 'muu -nɔ 'ö, a nɪ di wë 'yo ya rɪ jre. l -ti, a 'hven 'ba nɔ wö, ba 'jire 'li, dɛ -nɔ 'ö, -bë a di =hiërë, -bë 'a di 'yo ye -wɔnlɔn, 'a di 'ti, 'a di 'un nɪlɛn, muɪ- ba =hiërë.

-Mɔ -pö 'yu 'un, -bë 'i -ha 'mɔ, 'i -gbla, -nyola -hɪunwun, -na nytyu, -nyrɔ 'bɔ pa, -nyrɔ 'bɔ yi 'lë di, -kɔ -bö -hɔ -wlu, -mu -na nytyu 'nye 'tɔ =tu, -na nytyu 'mu plo. -Kɔ 'wɪn, 'bu wɔn, yuwo un, ɛ kɔ 'tirikplɪ -ö, ɛ =tue 'ö ɛ 'dɔɔ 'ö, 'ɛ =tue 'ö ɛ nytyu 'dɔwɛ 'ö. ɛ -kɔ ɛ nytyu 'dɔwɛ =kɔ, 'bu puë =tu, ɛ kɔ 'tirikplɪ. -Bë -kɔ 'mu 'ti wɔ, -kɔ 'kɔ -gla, -kɔ' nɪ -jri 'lë -na nytyu 'dɔwɛ 'lë, -ya' 'tirinyruwa 'un pö. -Na nytyu dö, muɛ- -kpa la -un -ti, muɛ dö -hi. 'Un-hun'un ! -A nɪ mu wë 'lun, -a nɪ 'ti wë. -Mu, 'mɔ =jɪ, -bë -ɛ -ti, -ɛ -gbla -un 'lëë, muɪ- 'i -kɔ 'na nyruwa =kɔ, -a -hiërë, 'ti- -a' -gbla -un.



l -ti, -mɔ mi ö, -kɔ -na nytyu 'dwe =kɔ ö, ba nulen 'un -ö. Kla -na nytyu 'dwe -ti -ö. Kla -na nytyu 'dë -ti -ö. -Kɔ 'ji diide ö, -nyɪ -na nytyu 'dë, be di -ö. -Kɔ 'ji diide ö, -nyɪ -na nytyu 'bu, be di -ö. -Na nytyu 'be di de, ε 'dë 'be di de, ε 'bu 'be di de, =wëi ε pö 'a jru pö pö pö pöö, ε di -un -hua. -Na nytyu dö 'be -hue -un, -ya' ti. -Na nytyu 'dwe 'bu -hue -un, 'bu 'bre -un ke, =wëi -kɔ -na nytyu =kɔ, a -wɔn kpli, 'ɪ hi ni, de un, a nɔ 'ö wö, -na nytyu 'dwe -hue -un ni. Muɪ -nɔ 'ö, 'u klɔɔ, u wɔn : -Na nyruwa -kpa jru, mu -bö -jɔ 'lë. 'ɪ jiri 'ya ri, muɪ -pö 'tiri 'un. l -ti, de un, -bë -hue -mɔ' un, -bë -mi, -kɔ 'mu, de 'ɪ 'kwɛε -un, muε- -bö =ba 'ö. -Kɔ 'bue 'ö, -na nytyu di -un 'un nue -ö, -na nytyu 'dwe di -un 'un nue -ö.












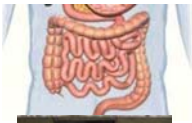






















Nytyu, 'de -pö nytyu 'tiri 'un ? -Na nytyu mralun, mralun, u muɛlen nytyu 'un ke. =Wëi ε kɔ nyruwu -wɪu, =wëi ε kɔ 'sɔ ke nyruwa, ε kɔ 'sɔ ke 'a -ni de, 'be pa 'kiyɔn, -nyɪ ε un diide. 'Be di de, ε di 'kiyɔn wö nɔ. -Bë 'be pue 'kiyɔn, 'be ni je 'ö diide wö, kalun 'bu 'ɔ, =wëi -ne 'a ye, =wëë -gele ye, ε di wë wɔn, ε di 'hri. Muɪ -pö 'tiri 'un. -Kɔ 'yi 'lun mu, ɪ di -un 'ku 'un -ha 'kplɔwɔ. -Mɔ' 'ɪ mu, 'kɔ nɔ 'ö wö, -bë 'kɔ ti, -na 'muu, -mu 'ti, -na 'yo, u 'mu 'ö -un 'ö =tu. Muɪ -nɔ 'ö, 'kɔ 'kwɛε -un.

*Yuba =Jro Augustin, muε -kla törö 'sε -bë -a -cre (2013).*

*ε kɔ 'lë Dɔsv 'un.*

	1	2	3	7	10	11	12	13	20	22	36	44
V	a	ɛ	ʊ	ö	ɔ	e	ɪ	u	ë	i	o	â
C	ka	dɛwɛ	du	börö	kɔ	ke	ku	du	kë	'di	=gbo	-gbâ
1 k	ka	kɛ	ku	kö	kɔ	ke	ku	ku	kë	ki	ko	kâ
2 d	da	dɛ	du	dö	dɔ	de	du	du	dë	di	do	dâ
4 n	na	nɛ	nu	nö	nɔ	ne	nu	nu	në	ni	no	nâ
6 b	ba	bɛ	bv	bö	bɔ	be	bu	bu	bë	bi	bo	bâ
8 j	ja	jɛ	ju	jö	jɔ	je	ju	ju	jë	ji	jo	jâ
14 y	ya	yɛ	yv	yö	yɔ	ye	yv	yu	yë	yi	yo	yâ
16 l	la	lɛ	lv	lö	lɔ	le	lv	lu	lë	li	lo	lâ
17 t	ta	tɛ	tv	tö	tɔ	te	tu	tu	të	ti	to	tâ
18 m	ma	mɛ	mv	mö	mɔ	me	mv	mu	më	mi	mo	mâ
24 w	wa	wɛ	wv	wö	wɔ	we	wv	wu	wë	wi	wo	wâ

25	r	tare	ra	re	ru	rö	rɔ	re	ru	ri	ro	râ
26	p	'pölö	pa	pɛ	pu	pö	pɔ	pe	pu	pi	po	pâ
28	h	-hai	ha	hɛ	hu	hö	hɔ	he	hu	hi	ho	hâ
29	c	ca	ca	cɛ	cu	cö	cɔ	ce	cu	ci	co	câ
32	g	-gayan	-ga	-gɛ	-gu	-gö	-gɔ	-ge	-gu	-gi	-go	-gâ
33	ny	'nye	nya	nyɛ	myu	nyö	nyɔ	nye	nyu	nyi	nyo	nyâ
34	s	'sɔɔ	sa	sɛ	su	sö	sɔ	se	su	si	so	sâ
35	gb	-gbe	-gba	-gbɛ	-gbu	-gbö	-gbɔ	-gbe	-gbu	-gbi	-gbo	-gbâ
38	ɲ	-ɲuwon	-ɲa	-ɲɛ	-ɲu	-ɲö	-ɲɔ	-ɲe	-ɲu	-ɲi	-ɲo	-ɲâ
39	kp	kpara	kpa	kpe	kpu	kpö	kpɔ	kpe	kpu	kpi	kpo	kpâ
40	f	'flɔɔ	fa	fɛ	fu	fö	fɔ	fe	fu	fi	fo	fâ
41	ɲm	'ɲmi	ɲma	ɲmɛ	ɲmu	ɲmö	ɲmɔ	ɲme	ɲmu	ɲmi	ɲmo	ɲmâ
43	kw	kwla	kwla	kwle	kwli	kwlɔ	kwle	kwle	kwli	kwli	kwli	kwlâ

a A		ka	l L		'le
â		-gbâ	m M		'mala
b B		bu	n N		na
c C		ca	ny Ny		'nye
d D		dewe	ŋ Ŋ		-ŋuwon
e E		ke	ŋm Ŋm		'ŋmi
ë		kë	o O		=gbo
ε Ε		dewe	ö		nulö
f F		'flɔɔ	ɔ Ɔ		kɔ
g G		-gayan	p P		'pölö
gb Gb		-gbe	r R		tare
h H		-hat	s S		'sɔɔ
i I		'di	t T		'tule
ɪ ɪ		ki	u U		du
j J		ja	u U		du
k K		ka	w W		walu
kp Kp		kpara	y Y		'yu